

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 59 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 1999. Yrkandena rör vissa övergripande frågor om forskning, etikfrågor, forskarutbildning, forskarkarriär, forskningsfinansiering samt forskning inom vissa ämnen eller om vissa frågor.

Samtliga yrkanden avstyrks av utskottet. Reservationer finns från m, kd, c och fp.

Motionerna

1999/2000:Ub239 av Gunnel Wallin (c) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning kring den egna regionens historia.

1999/2000:Ub403 av Lennart Fridén och Per-Samuel Nisser (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en rejäl satsning på forskningen kring mikrovågsrelaterade medicinska risker och att en restriktiv politik tillämpas i avvaktan på säkra forskningsresultat.

1999/2000:Ub404 av Gunnel Wallin och Viviann Gerdin (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av statligt finansierad forskning kring elektromagnetiska fält.

1999/2000:Ub405 av Maud Ekendahl och Cristina Husmark Pehrsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ökad forskning om fibromyalgi samt bättre utbildning av dem som skall vårda och på annat sätt bistå de drabbade.

1999/2000:Ub406 av Barbro Westerholm (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av forskning om alternativmedicinska metoder,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättandet av forsknings- och kunskapscentrum för alternativ medicin.

1999/2000:Ub407 av Barbro Westerholm (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om reproduktionsepidemiologisk forskning.

1999/2000:Ub414 av Barbro Westerholm m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om doktorandutbildningen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fler postdoktorala tjänster,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskarbristen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om värdet av forskarutbildning,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den medicinska forskningens villkor,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en dialog mellan forskare och allmänhet,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nya vägar till forskningsfinansiering,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskningsetik.

1999/2000:Ub419 av Kenth Skårvik (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en översyn av gällande regler i syfte att tydliggöra och minska de ideella stiftelsernas administrativa avgifter.

1999/2000:Ub421 av Erling Wälivaara m.fl. (kd) vari yrkas

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om högskolans samverkan med det omgivande samhället.

1999/2000:Ub423 av Lennart Värmbys (v) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett program för att successivt och målinriktat överföra resurser från traditionell forskning med djurförsök till den alternativa forskningen.

1999/2000:Ub431 av Yvonne Ruwaida och Mikael Johansson (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning och undervisning på akademisk nivå om homo-, bi- och transsexuell situation,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till forskning kring homosexualitetens uppkomst och ett fördömande av sådan forskning.

1999/2000:Ub435 av Yvonne Andersson och Dan Ericsson (kd) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kompensera Linköpings universitet för de glapp som åstadkoms när olika finansärer skiftar.

1999/2000:Ub437 av Hans Stenberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av ett centrum för inomhusklimat och hälsa vid Mitthögskolan.

1999/2000:Ub440 av Carina Hägg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ett forskningsuppdrag för att belysa traditionella afrikanska religioner i det moderna svenska samhället.

1999/2000:Ub445 av Charlotta L Bjälkebring (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning kring människors fritid och livskvalitet.

1999/2000:Ub449 av Bertil Persson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om doktorsexamen inom konstnärliga yrken.

1999/2000:Ub458 av Barbro Feltzing (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning på sjukdomen sklerodermi.

1999/2000:Ub472 av Morgan Johansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om professur i ortopedteknik.

1999/2000:Ub474 av Yvonne Andersson m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att forskningen är värdeförankrad i västerländsk humanism och kristen etik,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att uppvärdera den humanistiska forskningen,

3. att riksdagen hos regeringen begär en utredning av konsekvenserna av obalansen i medelstilleddning mellan naturvetenskap och teknik å ena sidan och samhällsvetenskap och humaniora å andra sidan,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att internationellt samarbete är en nödvändighet för forskningen,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att femårsgränsen för forskarassistenter avskaffas,

9. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av forskningsrådets och sektorsorganens antal, struktur och form.

1999/2000:Ub481 av Karin Wegestål (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av ett centrum för effektiv riskhantering vid Lunds tekniska högskola och Malmö högskola.

1999/2000:Ub484 av Carina Moberg och Kristina Zakrisson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att kontinuerligt belysa etikfrågorna inom forskningen.

1999/2000:Ub493 av Anders Ygeman m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förfarandet kring forskningsansökningar.

1999/2000:Ub497 av Ewa Larsson och Kerstin-Maria Stalin (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett tvärvetenskapligt hjärnforskningscenter.

1999/2000:Ub499 av Sofia Jonsson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en kvalificeringstrappa för högskolorna,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utvärdering av forskarutbildningen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillgången till postdoktorala tjänster,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om omvandling av utbildningsbidrag till doktorandtjänster,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en plan för att bygga upp och stärka forskningsmiljöerna vid landets högskolor,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av myndighetsstrukturen för forskningsfinansiering,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att främja gränsöverskridande perspektiv och tvärvetenskaplig forskning,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en samlad forskningsbudget,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskningsstiftelsernas styrelser,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den fortsatta beredningen av forskningspolitiken,

38. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen i den fortsatta beredningen återkommer med förslag för att trygga den akademiska friheten.

1999/2000:Ub804 av Inga Berggren och Inger René (m) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av hushållsvetenskaplig forskning.

1999/2000:Ub805 av Yvonne Andersson m.fl. (kd) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av forskning inom området vuxenutbildning och livslångt lärande.

1999/2000:Ub808 av Ulla-Britt Hagström m.fl. (kd) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning om IT som arbetsredskap.

1999/2000:Ub809 av Sven Bergström (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad hjärnforskning.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättandet av fler doktorandtjänster,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fler postdoktorala tjänster.

1999/2000:Sk692 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kunskapsklusters strategiska betydelse,

32. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskningens kvalitet och resurser.

1999/2000:Sf640 av Yvonne Ruwaida (mp) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning.

1999/2000:So225 av Barbro Westerholm m.fl. (fp, s, v, c, mp) vari yrkas

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning om homo-/bisexualitet samt transvestism och transsexualism.

1999/2000:Kr509 av Kent Olsson m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om idrottsforskningen.

Utskottet

Inledning

Kort efter allmänna motionstidens utgång hösten 1999 tog utbildningsutskottet ställning till förslagen i regeringens proposition 1998/99:94 *Vissa forskningsfrågor* och motioner som väckts med anledning av denna. Riksdagen fattade beslut den 20 oktober (bet. 1999/2000:UbU3, rskr. 9).

Under allmänna motionstiden 1999 väcktes ett stort antal motioner om olika forskningsfrågor. De yrkanden som direkt avsåg medelsanvisning inom utgiftsområde 16 för budgetåret 2000 behandlades i utskottets betänkande 1999/2000:UbU1. I det följande behandlas övriga yrkanden som rör forskning och forskarutbildning. Åtskilliga av dessa yrkanden motsvarar sådana som också hade väckts med anledning av den nyss nämnda propositionen, och som riksdagen alltså har tagit ställning till tidigare under detta riksmöte.

Regeringen har för år 2000 aviserat dels en proposition i mars om myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering, dels en proposition i september om forskningspolitik.

Utskottet tar i det följande först upp yrkanden i vissa övergripande frågor, därefter i tur och ordning frågor om etik, forskarutbildning, forskarkarriär och finansiering av forskning samt sist frågor om forskning inom vissa områden.

Centerpartiet framför i motion 1999/2000:Ub499 farhågor för den *akademiska friheten*. Enligt motionen är det svårt att hävda den enskilde forskarens frihet gentemot en högskolas styrelse, då makten flyttas från de kollegialt utnämnda fakultetsnämnderna. Detta bör regeringen uppmärksamma och, om nödvändigt, återkomma till riksdagen med förslag som tryggar den akademiska friheten (yrk. 38).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Motsvarande yrkande avstyrktes i betänkandet 1999/2000:UbU3, där utskottet hänvisade till att högskolelagens bestämmelse om forskningens frihet är lika förpliktande för högskolestyrelser som för fakultetsnämnder.

Kristdemokraterna framför i motion 1999/2000:Ub421 synpunkter på *högskolans tredje uppgift* (yrk. 17). De anser att regeringen tolkar uppgiften alltför snävt. Enligt motionärerna bör den tredje uppgiften innebära att högskolan inte längre skall fungera som en plats där kunskap och forskningsresultat skapas i slutna rum, utan den skall öppna sig för en ny form av kunskapsbildning. Nya mötesplatser, där denna nya form av kunskapsförmedling och kunskapsutveckling kan ske, skall utformas, heter det i motionen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

När samverkan med det omgivande samhället fördes in i högskolelagen som en tredje uppgift vid sidan av utbildning och forskning anförde regeringen bl.a. följande (prop. 1996/97:1 utg.omr. 16 s. 87 f.).

Högskolans tredje uppgift bör vara att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet. Uppgiften bör omfatta spridning av forskningsinformation, samverka med det omgivande samhället för att utveckla högskolans utbildning och forskning samt att högskolan skall vara till direkt nytta för allmänheten.

— — —

Väl utvecklade kontakter utanför den akademiska världen är nödvändiga för att högskolan skall kunna utforma utbildning och forskning efter hela samhällets behov. Högskolan är också för sin egen utveckling beroende av influenser utifrån. En god kontakt med det övriga arbetslivet ger högskolans forskare insyn i de aktuella problem och frågeställningar företag och andra organisationer har och ökar därmed forskningens möjligheter att besvara angelägna frågor. Universiteten och högskolorna bör därför spela en större roll som mottagare av erfarenheter och problem utifrån. En modell för ömsesidigt utbyte av kunskap mellan forskare och arbetsliv är s.k. forskningscirkular t.ex. med fackliga företrädare. Där kan forskningsresultat föras ut samtidigt som forskare ges impulser och får del av erfarenheter.

Det finns enligt utskottets mening inte fog för motionärernas kritik att regeringen begränsar den tredje uppgiften till att främst avse uppdragsutbildningar.

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 1999/2000:Sk692 tillkännagivanden om *forskningens kvalitet och resurser*. Enligt partiet bör mer av de samlade utbildnings- och forskningsresurserna inriktas mot att i ett par regioner bygga internationellt konkurrenskraftiga kunskapskluster, där akademi, näringsliv, finansärer och myndigheter samverkar för att genom fokuserade

satsningar öka regionens konkurrenskraft (yrk. 30). Lovande initiativ har tagits både i Linköping och i Lund, skriver motionärerna. De anser vidare att mer av forskningsanslagen skall styras till de individer som tillhör forskningens elitdivision, snarare än till ämnen (yrk. 32).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

De lovande initiativ till samverkan som motionärerna nämner är enligt utskottets mening exempel på att universitet och högskolor tar sin tredje uppgift på allvar. Detta är ytterst värdefullt. Ett av de allmänna mål för forskningen som riksdagen fastställde för drygt tre år sedan är att forskningen skall bidra till ekonomisk utveckling, effektivitet i näringslivet och offentlig sektor samt till samhällets omställning mot en hållbar utveckling och därigenom också främja sysselsättning och välfärd. Till de centrala frågorna för forskningspolitiken – bl.a. mot bakgrund av detta mål – hör avvägningen mellan koncentration och spridning av resurser. Riksdagen har för ett par år sedan ställt sig bakom regeringens förslag att ge tre högskolor ställning som universitet. Dessa beslut innebär ett åtagande från statsmakterna att ge dessa lärosäten en framtida resurstillväxt som stärker kvaliteten såväl av utbildning som forskning (prop. 1998/99:1 utg.omr. 16 s. 105). Inför den forskningspolitiska proposition som skall läggas fram i september pågår ett omfattande beredningsarbete, där lärosäten, forskningsråd och många andra är engagerade. Utskottet anser att riksdagen inte bör föregripa regeringens beredning av forskningspropositionen och av kommande års budget.

När det gäller yrkande 32 i motionen anser utskottet att det bör vara en fråga för fakultetsnämnderna och forskningsråden att styra sina medel så att de blir till maximalt gagn för forskningens utveckling. Utskottet har noterat att bl.a. Medicinska forskningsrådet i den forskningsstrategi som rådet ingav till regeringen i december 1999 uttryckt sin avsikt att öka bidragen till den bästa och mest nyskapande och kreativa medicinska forskningen och att kraftigare än hittills stödja speciellt lovande yngre forskare.

Kristdemokraterna föreslår i motion 1999/2000:Ub474 ett tillkännagivande om att *internationellt samarbete* är en nödvändighet för forskningen (yrk. 6). Det är statens uppgift att ge förutsättningar för forskare att vistas i internationella forskningsmiljöer, skriver motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Om vikten och värdet av att svenska forskare vistas i internationella forskningsmiljöer råder inga delade meningar. Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT) har ett omfattande program för att stödja forskarstuderandes, lärares och forskares vistelser under längre eller kortare tid vid utländska lärosäten. STINT har beslutat att inte förbruka sitt kapital, vilket innebär att stiftelsen även långsiktigt kommer att kunna stödja sådana vistelser. Universiteten och högskolorna använder också egna anslagsmedel för att finansiera t.ex. lärares deltagande i vetenskapliga symposier och konferenser utomlands.

Centerpartiet vill enligt motion 1999/2000:Ub499 att regeringen skall inbjuda såväl de politiska partierna som forskningsintressenterna till överläggningar inför *den fortsatta beredningen av forskningspolitiken* (yrk. 21).

U t s k o t t e t avstyrker motionärernas yrkande om tillkännagivande.

Ett motsvarande yrkande avslogs av riksdagen tidigare under detta riksmöte (bet. 1999/2000:UbU3 s. 18). Utskottet anser inte att riksdagen har anledning att ange hur regeringen skall gå till väga vid beredningen av sina propositioner.

Etikfrågor

Frågor om *forskningsetik* tas upp i tre motioner.

Kristdemokraterna begär ett tillkännagivande till regeringen om vikten av att forskningen är värdeförankrad i västerländsk humanism och kristen etik (mot. 1999/2000:Ub474 yrk. 1). Kunskapen är inte värdenneutral utan tolkas utifrån olika teorier och perspektiv, framhåller motionärerna. Värden som människolivets okränkbarhet, alla människors lika värde, frihet för den enskilde individen, solidaritet med svaga och utsatta och jämställdhet mellan kvinnor och män skall enligt motionärerna vara vägledande också för forskningen.

Folkpartiet vill enligt motion 1999/2000:Ub414 att regeringen utan dröjsmål skall återkomma med förslag om hur forskningsetiken skall kunna stärkas genom utbildning, breddning av forskningsetisk prövning samt åtgärder mot oredlighet i forskning (yrk. 10). Förslag på dessa punkter har lagts fram av utredningen om forskningsetik.

I motion 1999/2000:Ub484 (s) framhålls vikten av att etikfrågorna inom forskningen kontinuerligt blir belysta. Enligt motionärerna finns det ibland risker för att externt finansierad forskning minskar i trovärdighet, om inte högskolevärlden själv för en kontinuerlig debatt om etiska frågor i forskningen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

De värden som lyfts fram i den kristdemokratiska motionen motsvarar den värdegrund som anges i läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) respektive de frivilliga skolorna (Lpf 94). För verksamheten vid universitet och högskolor har hittills varken högskolelagen eller högskoleförordningen angivit någon särskild värdegrund. Behovet av att ange en sådan diskuterades inte i propositionen om ny högskolelag (prop. 1992/93:1, bet. UbU3, rskr. 103) eller i de publice-rade förarbetena till propositionen (SOU 1992:1 och Ds 1992:1) och har inte heller tagits upp i motioner med anledning av propositionen eller senare.

Liksom motionärerna anser utskottet att etikfrågorna inom forskningen är ytterst viktiga. Utskottet utgår från att dessa frågor kommer att få en central plats i den kommande forskningspolitiska propositionen och att regeringen där kommer att redovisa sina ställningstaganden till förslagen från den forskningsetiska utredningen i dess betänkande *God sed i forskningen* (SOU 1999:4). Tillkännagivanden enligt motionerna 1999/2000:Ub414 och 1999/2000:Ub484 är därför inte behövliga.

Folkpartiet förespråkar i motion 1999/2000:Ub414 en *dialog mellan forskare och allmänhet* om kontroversiella etiska frågor och om forskningens möjligheter att lösa samhällsproblem m.m. (yrk. 6). Motionärerna anser det viktigt

att konkreta förslag till hur en sådan dialog skall kunna finansieras och organiseras finns med i den kommande forskningspropositionen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Utredningen om forskningsetik föreslog i sitt betänkande former för att stimulera till möten mellan forskare och politiker eller andra intressenter. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Motion 1999/2000:Ub423 (v) handlar om *alternativ till forskning med djurförsök*. Motionären vill att riksdagen hos regeringen skall begära förslag till ett program för att överföra resurser från traditionell forskning med djurförsök till den alternativa forskningen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

En stor del av den forskning inom universitet och högskolor där djurförsök förekommer, finansieras med anslag från Medicinska forskningsrådet (MFR). Utskottet har inhämtat att andelen av de MFR-stödda forskningsprojekten som innefattar försöksdjursanvändning har minskat kraftigt de senaste åren. Centrala försöksdjursnämnden (CFN) har till uppgift bl.a. att begränsa behovet av försöksdjur och att främja utvecklingen av alternativa metoder. CFN tilldelades i budgeten för år 2000 en anslagsökning på en miljon kronor, som bl.a. är avsedd att komma CFN:s forskningsstöd för sådan utveckling till godo. Varje forskningsprojekt där man vill använda försöksdjur måste ha tillstånd från en djurförsöksetisk nämnd. CFN skall öka sitt stöd till dessa nämnder bl.a. genom att ta fram underlag om alternativa metoder. Regeringen beslöt den 22 december 1999 att tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en översyn av förutsättningarna för den djurförsöksetiska prövningen (dir. 1999:103).

Forskarutbildningen

Folkpartiet för i motion 1999/2000:Ub414 fram kritik mot *villkoren för antagning till forskarutbildning* (yrk. 1). Enligt motionärerna råder det i dag en stor skillnad mellan högskoleförordningens mål för forskarutbildningen och verkligheten. Kravet på full finansiering innan en doktorand antas har lett till en moment 22-situation som är ohållbar, heter det i motionen. En viktig del av doktorandutbildningen riskerar vidare att försvinna genom att doktorander går in i forskningsprojekten först sedan problemställning och genomförandeplan har lagts fram av handledare. Vissa doktorandprojekt är också av sådan art att frågeställningen inte kan lösas inom fyra år.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Motsvarande yrkande avslogs av riksdagen tidigare under detta riksmöte (bet. 1999/2000:UbU3 s. 9 f.). Högskoleverket har i en rapport till regeringen i december 1999 meddelat att verket planerar studier av kostnader och nyckeltal för forskarutbildningen, forskarutbildningens kvalitet och innehåll, rekrytering till forskarutbildningen och doktorandernas situation under utbildningstiden.

Centerpartiet begär i motion 1999/2000:Ub499 att en *utvärdering av forskarutbildningen* skall göras inför den kommande forskningspropositionen (yrk. 4). Reformen år 1998 var enligt partiets mening i princip riktig, men det

kvarstår praktiska problem i form av faktiskt anställningsstopp vid många lärosäten.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Liksom när motsvarande yrkande avslogs av riksdagen tidigare under detta riksmöte hänvisar utskottet till regeringens bedömning, som utskottet delar, att en samlad utvärdering av 1998 års reform kan göras tidigast efter fyra år. Som nyss nämnts planerar också Högskoleverket analyser av ett antal frågor rörande forskarutbildningen.

Centerpartiet och Folkpartiet tar i var sin motion upp behovet av fler *doktorandtjänster* (mot. 1999/2000:Ub499 yrk. 6 respektive 1999/2000:Ub814 yrk. 4). I centermotionen sägs att regeringen snarast bör återuppta den påbörjade satsningen på att omvandla utbildningsbidrag till doktorandtjänster, som avbröts år 1994. Folkpartiet anser att införande av fler doktorandtjänster skulle underlätta en förkortning av utbildningstiden till doktorsexamen.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå yrkandena.

Under de två senaste årtiondena har det för studiefinansiering i forskarutbildningen funnits två skilda former: utbildningsbidrag för doktorander respektive tjänst (numera anställning) som doktorand. För den enskilda doktoranden är den senare formen avsevärt mera förmånlig än den förra, inte minst när det gäller sociala förmåner, medan doktorandtjänsten för lärosätet kostar betydligt mer än utbildningsbidraget. Doktorandtjänsten tillkom i en strävan att effektivisera forskarutbildningen genom att möjliggöra heltidsstudier på goda villkor. Från och med budgetåret 1985/86 blev doktorandtjänsten ett reguljärt inslag i studiefinansieringen för forskarutbildning, vid sidan av utbildningsbidraget. I de forskningspropositioner som lades fram år 1987, 1990 och 1993 föreslogs medelsökningar som skulle möjliggöra omvandling av allt fler utbildningsbidrag till doktorandtjänster. Riksdagen anvisade de föreslagna anslagsbeloppen. År 1993 uttalade den dåvarande regeringen att det var angeläget att utbildningsbidragen skyndsamt omvandlades (prop. 1992/93: 170 s. 182). Möjligheten att utdela utbildningsbidrag till nya mottagare upphörde den 1 juli 1993. I budgetpropositionen för budgetåret 1995/96 meddelade den nya regeringen att det i det statsfinansiella läge som rådde inte var möjligt att tillskjuta ytterligare resurser för doktorandtjänster för att tillgodose behovet av fler studiestödstillfällen. Regeringen föreslog därför att utbildningsbidrag skulle återinföras som finansieringsform för doktorander. Riksdagen följde regeringens förslag (prop. 1994/95:100 bil. 9 s. 107 f., bet. UbU13, rskr. 355).

Hur de medel som finns tillgängliga för studiefinansiering i forskarutbildningen skall disponeras mellan utbildningsbidrag och doktorandtjänster beslutar respektive lärosäte, normalt berörd fakultetsnämnd, inom ramen för vad regeringen har föreskrivit. Utskottet är inte berett att ta initiativ till att ändra på den ordningen. För budgetåret 1997 och senare har regeringen i sina regleringsbrev föreskrivit att av de medel som lärosätena totalt avsätter till studiefinansiering i forskarutbildningen skall minst 75 % användas till doktorandtjänster. En omvandling av ytterligare utbildningsbidrag, såsom begärs i motionerna, är beroende av tillgången på medel, som avgörs i budgetsammanhang.

Folkpartiet efterlyser i motion 1999/2000:Ub414 en strategi från regeringens sida för att komma till rätta med *forskarbristen* (yrk. 3). Sverige klarar inte att tillgodose läkemedelsindustrins behov av forskarutbildade, och situationen är sannolikt likartad inom andra industriforskningsområden, skriver motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

I budgetpropositionen för år 1998 konstaterade regeringen att behovet av forskarutbildade såväl inom högskolan som i hela samhället ökar kraftigt de närmaste åren. Mot denna bakgrund föreslog regeringen att examensmål skulle sättas upp för forskarutbildningen för varje lärosäte och vetenskapsområde och att forskarutbildningen skulle effektiviseras bl.a. genom den nyss nämnda förändringen av villkoren för antagning. Riksdagen godkände regeringens förslag till riktlinjer för examensmålen (prop. 1997/98:1 utg.omr. 16 s. 92 ff., bet. UbU7, rskr. 109). Utskottet utgår från att regeringen följer hur examensmålen uppfylls och liksom hittills lämnar resultatinformation till riksdagen.

I motion 1999/2000:Ub414 föreslår Folkpartiet även ett tillkännagivande om att *forskarutbildningen* bör tillmätas *meritvärde* också för tjänster som inte är inriktade på forskning (yrk. 4).

U t s k o t t e t avstyrker yrkandet om tillkännagivande.

Den nyss nämnda ökade efterfrågan från näringslivet på forskarutbildade avspeglar ett ökat medvetande om forskarutbildningens värde. Att ytterligare öka detta medvetande är snarare en fråga för opinionsbildning bland arbetsgivare och arbetstagare än för åtgärder av regeringen. En fördjupad insikt hos aktörer utanför universitet och högskolor om vad en forskarutbildning ger bör kunna bli ett resultat av en ökad satsning från lärosätenas sida på den s.k. tredje uppgiften.

I motion 1999/2000:Ub449 (m) förs fram förslag om *doktorexamen inom konstnärliga yrken*. Motionären hävdar att avancerad konstnärlig utveckling och forskning är tämligen likartade inslag i utvecklingen av landets kreativa massa och därför bör ha likartade examina.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionen.

Riksdagen har tidigare avslagit liknande yrkanden, senast i betänkandet 1998/99:UbU7 s. 48. Den särskilde utredare som haft regeringens uppdrag att utreda möjligheterna till en samordning av verksamheten vid de konstnärliga högskolorna i Stockholm lade i sin rapport *Konst utan gränser* (Ds 1998:67) fram förslaget att resurser skulle ställas till de konstnärliga högskolornas förfogande för utvecklandet av ett konstnärligt forskningsområde. Regeringen har hittills inte fört fram något sådant förslag till riksdagen.

Forskarkarriär

Ett stort strukturellt problem i svensk forskning är bristen på *postdoktorala tjänster*, anser Centerpartiet enligt motion 1999/2000:Ub499 (yrk. 5). Folkpartiet anser också att det behövs fler postdoktorala tjänster och att bristen är en bidragande orsak till kvinnors svårigheter att komma in i den akademiska världen (mot. 1999/2000:Ub414 yrk. 2 och 1999/2000:Ub814 yrk. 6).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena om tillkännagivande.

Den som har avlagt doktorsexamen är behörig att söka anställning inom högskolan som forskarassistent. I första hand skall personer som avlagt doktorsexamen för högst fem år sedan komma i fråga. Hur de tillgängliga resurserna disponeras mellan olika typer av lärare och annan personal beslutas av varje lärosäte. Antalet forskarassistenter har inte ökat i samma takt som antalet avlagda doktorsexamina. Regeringen skrev förra året att den anser att anställningen som forskarassistent i stor utsträckning fyller behovet av en tidsbegränsad anställning för nydisputerade, men att den avser att låta utreda frågan om en postdoktoral anställning ytterligare (prop. 1998/99:94 s. 32). Högskoleverket har nyligen fått ett uppdrag att utreda förutsättningarna för en ny, tidsbegränsad anställningsform som är meriterande för fortsatt karriär i högskolan och som stimulerar till nationell och internationell rörlighet. I uppdraget ingår bl.a. att analysera omfattningen av behovet av ökade resurser för anställning av nyblivna doktorer och hur detta behov bäst tillgodoses. Utredningen skall vara klar i april detta år. Utskottet utgår från att regeringen återkommer till riksdagen i denna fråga.

Vid sidan av anställning inom högskolan finns för nydisputerade ett antal s.k. postdoc-stipendier, flertalet avsedda för vistelse vid universitet utomlands. Postdoc-stipendierna utlyses av STINT i samverkan med forskningsråden och finansieras av STINT. Dessutom disponerar forskningsråden särskilda medel från anslaget Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m. för postdoc-stipendier till kvinnor.

Många nyexaminerade doktorer knyts till tidsbegränsade forskningsprojekt vid lärosätena.

Behovet av fler forskarutbildade i näringslivet, liksom inom andra delar av den offentliga sektorn än universitet och högskolor, blir alltmer uppenbart. Dessa avnämare har också ett ansvar för att anställa nyexaminerade doktorer.

Kristdemokraterna begär i motion 1999/2000:Ub474 att *femårsgränsen* tas bort vid anställning som forskarassistent (yrk. 8). Enligt motionärerna minskar denna regel möjligheten för forskare att t.ex. ta föräldraledigt, att söka internationellt projektarbete eller att ta annan tillfällig tjänst.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Till anställning som forskarassistent skall som nyss nämnts i första hand komma i fråga sökande som har avlagt doktorsexamen högst fem år före ansökningstidens utgång (4 kap. 10 § högskoleförordningen SFS 1993:100, ändr. 1999:1037). Om det finns särskilda skäl, t.ex. sjukdom, föräldraledighet, tjänstgöring inom totalförsvaret eller förtroendeuppdrag inom facklig organisation eller studentorganisation, kan en sökande komma i fråga i första hand även om hans eller hennes doktorsexamen ligger längre tillbaka i tiden. Anställningen som forskarassistent är avsedd som en rekryteringstjänst. Företäreregeln bidrar i viss utsträckning till att främja rörlighet mellan lärosätena, som enligt samstämmiga bedömningar behöver öka snarare än minska. Utskottet är inte berett att förorda att man tar bort bestämmelsen om företräde för den som avlagt doktorsexamen tämligen nyligen.

Vid många, främst mindre, högskolor finns i dag inte förutsättningarna för att konkurrera om forskningsmedel på något så när lika villkor med de stora högskolorna och universiteten, hävdar Centerpartiet i motion 1999/2000:Ub499. Därför bör en *plan* läggas fast för att bygga upp forskningsmiljöerna vid alla landets högskolor (yrk. 16).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Liksom när motsvarande yrkande behandlades tidigare under detta riksmöte (bet. 1999/2000:UbU3 s. 9) hänvisar utskottet till att den långsiktiga utvecklingen av forskningsorganisationen hör hemma vid behandlingen av den kommande forskningspolitiska propositionen och att resursfrågor bör behandlas i budgetsammanhang.

Centerpartiet föreslår i motion 1999/2000:Ub499 en s.k. *kvalificeringstrappa* för högskolorna (yrk. 1). Den skulle innebära att mindre och medelstora högskolor enligt klara kriterier av Högskoleverket kan tilldelas rätt att utdela examina även inom forskarutbildningen och att de får rätt till ökade resurser allteftersom de kvalificerat sig för examina på högre nivåer.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Motsvarande yrkande har behandlats av riksdagen flera gånger på senare år, senast i betänkande 1999/2000:UbU3 s. 9. Utskottet är inte heller nu berett att förorda ett system som innebär att Högskoleverkets kvalitetsprövning av verksamheten ger automatisk rätt till anslag på en viss nivå. Det ingår inte i Högskoleverkets uppdrag att besluta om resurser till lärosätena. Riksdagen ställde sig vid förra riksmötet bakom regeringens förslag att ärenden om att tilldela en högskola vetenskapsområde, och därmed rätt att utdela doktorsexamen inom detta, skall avgöras av regeringen och inte av Högskoleverket (prop. 1998/99:1 utg.omr. 16, bet. UbU1, rskr. 98). Skälet är just sambandet mellan resurser och ansvar för forskarutbildning.

Myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering tas upp i två motioner.

Kristdemokraterna vill enligt motion 1999/2000:Ub474 att riksdagen skall begära en översyn av forskningsrådets och sektorsorganens antal, struktur och form (yrk. 9). Utgångspunkterna skall vara att åstadkomma ett effektivt utnyttjande av samhällets resurser samt att skapa en organisationsstruktur som stämmer överens med en värdeorienterad forskning. Även Centerpartiet önskar enligt motion 1999/2000:Ub499 en översyn av myndighetsstrukturen för forskningsfinansiering, som bör bli enklare och mer överskådlig och innebära att finansieringen för den tvärvetenskapliga forskningen tryggas även i framtiden (yrk. 17). Partiet anser också att staten bör ha ett särskilt ansvar för att främja tvärvetenskaplig forskning och forskning med gränsöverskridande perspektiv (yrk. 18).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena med hänvisning till att en översyn av myndighetsorganisationen nyligen har genomförts av en arbetsgrupp inom Regeringskansliet och att regeringen avser att lägga fram en proposition i frågan under mars månad. I uppdraget till arbetsgruppen markerade regeringen att det måste finnas adekvata former för att ge stöd till tvärvetenskaplig forskning (se Ds 1999:68 s. 89).

Folkpartiet föreslår i motion 1999/2000:Ub414 ett tillkännagivande om att man bör söka *nya vägar till forskningsfinansiering* utöver den som sker via rådsanslag och stiftelser samt näringslivet (yrk. 8). Motionärerna hänvisar till exempel från Kanada som närmare presenterats i en motion som behandlades av riksdagen hösten 1999 (mot. 1998/99:Ub9, bet. 1999/2000:UbU3).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Det ena exemplet från Kanada rör en nationell sammanslutning av forskningsinstitut som strävar efter att brygga över det gap som finns mellan statlig grundforskning och industrins tillämpade forskning. För sådana ändamål finns i Sverige ett antal olika teknikpolitiska instrument, t.ex. kompetenscentrum, materialkonsortier och särskilda program för forskning inom strategiska industriområden. Medel anslås inom utgiftsområde 24 Näringsliv. Det andra exempel som åberopas i motionen handlar om en venture capital-fond som sponsras av fackliga organisationer och enligt motionärerna därmed får tillgång till förmånliga skatteregler. Utskottet anser inte att riksdagen särskilt bör lyfta fram de av motionärerna nämnda formerna.

Centerpartiet för i motion 1999/2000:Ub499 på nytt fram sitt förslag om en *samlad forskningsbudget* för att skapa en samlad bild av hur offentliga medel för forskning används (yrk. 19).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

Motsvarande yrkande avslogs av riksdagen i oktober 1999 (bet. 1999/2000:UbU3 s. 18). Utskottet hänvisade till att möjligheterna att göra en sådan samlad redovisning som begärs i motionen hänger samman med frågan om myndighetsorganisationen. Den frågan är ännu inte avgjord. Utskottet delar motionärernas uppfattning att en samlad bild av hur offentliga medel för forskning används är önskvärd. En helt korrekt bild kan emellertid inte ges förrän i efterhand, eftersom en del av de statliga medel som används för forskning fördelas efter beslut av enskilda myndigheter som själva avgör hur mycket pengar de skall avsätta just för forskning. Statistiska centralbyrån (SCB) ger sedan länge årligen ut en analys av budgetpropositionen, där alla statliga medel i statsbudgeten för nästföljande år vilka är avsedda för forskning tas med. Medlens fördelning på 16 olika ändamål (enligt en internationellt överenskommen indelning) redovisas. Denna fördelning är baserad på hur respektive myndighet tidigare budgetår har använt sina forskningsmedel. Analysen, som är relativt detaljerad, publiceras i serien Statistiska meddelanden och brukar komma ut ett knappt år efter att budgetpropositionen lagts fram. Utskottet har erfarenhet att det inom Utbildningsdepartementet pågår förberedelser för att inför Sveriges ordförandeskap i EU ta fram en bok om utbildning och forskning i Sverige, där det är meningen att statistik om de statliga forskningsresursernas användning skall ingå.

I motion 1999/2000:Ub499 för Centerpartiet fram sitt förslag att *forskningsstiftelsernas styrelser* skall utses i samma ordning som de nuvarande forskningsråden och att regeringen skall få utse högst en tredjedel av ledamöterna (yrk. 20).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Riksdagen godkände hösten 1996 att regeringen skall utse samtliga ledamöter i styrelserna för de stiftelser som bildats med medel från de avveck-

lade löntagarfonderna (prop. 1996/97:5, bet. UbU3, rskr. 99). Centerpartiet framförde även då samma förslag som i det yrkande som nu behandlas, och förslaget avslogs. Utskottet utgår från att regeringen återkommer till riksdagen i frågan om hur de organ som framdeles skall ha hand om statlig forskningsfinansiering skall vara sammansatta.

Enligt motion 1999/2000:Ub435 (kd) bör *Linköpings universitet få kompensation* de närmaste åren för bortfall av medel från Stiftelsen för strategisk forskning (yrk. 3). Universitetet har aldrig byggts ut så som planerna föreskrev, heter det i motionen. Stiftelsen för strategisk forskning (SSF) har till stor del finansierat forskarskolorna vid Linköpings universitet. SSF minskar nu sin utdelning med 40 %. Kompensationen skall enligt motionärerna ges genom omfördelning inom berörda anslag.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Någon långsiktig plan för utbyggnad av Linköpings universitet har inte antagits av riksdagen. Inför budgetåret 1981/82 hade det dåvarande Universitets- och högskoleämbetet föreslagit regeringen en plan för utbyggnad av den temaorienterade forskningen i Linköping under en femårsperiod. I likhet med föredragande statsrådet i budgetpropositionen ansåg utbildningsutskottet att det inte fanns anledning att göra något uttalande om den framtida utbyggnaden (prop. 1980/81:100 bil. 12, bet. UbU31, rskr. 355).

Stora satsningar av externa finansiärer under en begränsad tid kan leda till problem när satsningen trappas ner eller avbryts. Detta gäller Linköpings universitet men också alla andra universitet och högskolor som fått externa anslag. Förslaget om omfördelning inom befintliga ramar till förmån för Linköpings universitet kan utskottet därför inte ställa sig bakom. Utskottet utgår från att lärosätena, när de godkänner att verksamhet finansieras med externa medel, beaktar de problem som kan uppstå när den externa finansieringen upphör.

I motion 1999/2000:Ub419 (fp) begär motionären en översyn av gällande regler för lärosätenas uttag av *administrativa avgifter från ideella stiftelser*. Ideella anslagsgivare till universitet och högskolor belastas i dag med lika höga administrativa avgifter som t.ex. läkemedelsindustrin, när de beställer forskning vid universitetet. Detta kan enligt motionären skada allmänhetens intresse av att bidra till forskningen.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionen.

Regeringen har med riksdagens godkännande sedan länge verkat för att alla externa finansiärer av verksamhet vid universitet och högskolor skall lämna full kostnadstäckning. Utskottet anser inte att riksdagen bör frångå denna ståndpunkt. Ekonomistyrningsverket har på regeringens uppdrag utvecklat en modell för beräkning av sådan kostnadstäckning. Ärendet bereds nu inom Utbildningsdepartementet.

Motion 1999/2000:Ub493 (s) tar upp *förfarandet kring forskningsansökningar*. Enligt motionärerna är behandlingstiden av ansökningar hos forskningsråden mycket lång; det tar mellan 7 och 12 månader att få svar på sin ansökan. Motionärerna vill att rutinerna skall förenklas och att en tidsgräns på förslagsvis tre månader skall fastställas.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionen.

Sedan budgetåret lades om till kalenderår har de statliga forskningsråden och Riksbankens Jubileumsfond ändrat sina rutiner. Ansökningar lämnas numera in i mitten av maj och råden fattar beslut i mitten av november, alltså en behandlingstid på ca 6 månader. Dessförinnan ingavs ansökan i januari och fattades beslut i april. Utskottet anser inte att riksdagen bör uttala sig om hur forskningsråden skall lägga upp sitt arbete. Det är självfallet viktigt att råden fattar sina beslut om anslag på grundval av en seriös och opartisk granskning av ansökningarna. Detsamma gäller övriga statliga myndigheter som fördelar anslag till forskning.

Forskning inom vissa områden

Kristdemokraterna pläderar i motion 1999/2000:Ub474 för en uppvärdering av *den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen* (yrk. 2). De vill också att riksdagen hos regeringen skall begära en utredning av konsekvenserna av den obalans som de menar råder i medelstillelningen mellan naturvetenskap och teknik å ena sidan och samhällsvetenskap och humaniora å den andra (yrk. 3).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Mot bakgrund av förslag från kommittén Forskning 2000 klargjorde regeringen i propositionen *Vissa forskningsfrågor* (prop. 1998/99:94) att det är dess uppfattning att de statliga resurserna för grundforskning och forskarutbildning bör öka, i synnerhet vad gäller teknik och naturvetenskap, men att detta inte skall ske genom någon neddragning av resurserna till samhällsvetenskaplig forskning. Riksdagen ställde sig bakom denna uppfattning (bet. 1999/2000:UbU3, rskr. 9). Utskottet anser att riksdagen bör stå kvar vid den.

Folkpartiet tar i motion 1999/2000:Ub414 upp *den medicinska forskningens villkor* (yrk. 5). Motionärerna anser att forskning och forskarutbildning måste vara en naturlig del av läkararbetet vid universitetssjukhusen och att anställning där som läkare under vidareutbildning (AT-läkare och ST-läkare) skall kunna kombineras med forskning. Vidare ifrågasätter motionärerna i vad mån de s.k. ALF-medel som staten tillskjuter för att möjliggöra klinisk forskning vid sjukhusen verkligen kommer forskningen till del. De anser att redovisningen av hur dessa medel används måste bli tydligare.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår yrkandet om tillkännagivande.

De s.k. ALF-medlen anvisas på statsbudgeten under ett särskilt anslag inom utgiftsområde 16, kallat Ersättningar för klinisk utbildning och forskning. Budgetåret 2000 omfattar anslaget 1,6 miljarder kronor. Dessa ersättningar grundar sig på avtal som staten slutit med de berörda sjukvårds- och tandvårdshuvudmännen innan mål- och resultatstyrningen och det nuvarande systemet för resurstillelning till grundläggande högskoleutbildning kom till. Väsentliga delar av avtalen är enligt regeringens bedömning numera obsoleta. Regeringen tillsatte år 1997 en särskild utredare med uppdrag att biträda Utbildningsdepartementet med att genomföra en översyn och omförhandling av avtalen. Sedan utredaren, efter diskussioner med en förhandlingsdelegation utsedd av berörda landsting, funnit att landstingen inte var beredda att

sluta nya avtal, har regeringen i december 1998 sagt upp avtalen. Uppsägningstiden är fem år. Inom Utbildningsdepartementet övervägs nu hur man skall gå vidare för att finna en ny lösning.

De uppsagda avtalen, som alltså gäller i några år till, förutsätter att det berörda lärosätet och landstinget/kommunen träffar särskilda avtal med lokalt anpassade bestämmelser för samarbetet. Utskottet har erfarit att Utbildningsdepartementet, i de diskussioner med landstingens förhandlingsdelegation som nyss nämnts, har fört fram önskemål om en tydligare redovisning av hur ALF-medlen används. I det ännu gällande ramavtalet för läkarutbildningen sägs bl.a. att landstingskommunen och högskoleenheten skall samråda vid tillämpningen av ramavtalet och anslutande avtal, bl.a. om hur ekonomiska och andra resurser av gemensamt intresse skall utnyttjas, och att överenskommelse skall träffas mellan dessa parter om formerna för sådant samråd. Avtalet finns återgivet som bilaga 2 i 1990 års forskningsproposition (prop. 1989/90:90 s. 471 ff.).

Ett stort antal motioner tar upp behov av ytterligare *forskning inom vissa ämnen eller om vissa frågor*.

Enligt motion 1999/2000:Ub239 (c) bedrivs historieundervisningen i skolorna i alltför hög utsträckning i ett rikssvenskt perspektiv. Akademiska möjligheter till något annat har saknats, vilket har fått svåra följder i kulturregionen Skåne. Motionären vill få till stånd möjligheter till forskning kring den egna regionens historia (yrk. 5).

Motion 1999/2000:Ub445 (v) tar upp forskning kring människors fritid och livskvalitet. I nästa forskningsproposition bör regeringen inte begränsa sig till olika delar av fritiden, som idrott, turism m.m., utan ta ett vidare och mer gränsöverskridande grepp, anser motionären.

Forskning om homo- och/eller bisexualitet tas upp i två motioner, nämligen 1999/2000:So225 (fp, s, v, c, mp) yrkande 20 och 1999/2000:Ub431 (mp) yrkande 1. Motionärerna vill att omfattningen av forskning och undervisning om homo-, bi- och transsexuell situation skall ökas. I den förstnämnda motionen hänvisas till Folkhälsoinstitutets kartläggning 1997 av forskningen om homosexualitet, som visat att forskning om homosexuell situation förekommer, men sporadiskt. Det finns yngre forskare som är intresserade, men i avsaknad av handledare kommer forskningen inte till stånd, skriver motionärerna och vill att regeringen i den kommande forskningspolitiska propositionen skall lägga fram förslag om hur forskning om detta skall kunna stimuleras. Om transvestism och transsexualism finns ännu mindre forskning, varför svenska forskare och myndigheter måste bevaka den internationella forskningen på området. – I den sistnämnda motionen sägs också att det finns skäl att av etiska och människorättsliga skäl fördöma forskning om homosexualitetens uppkomst. Regeringen bör stoppa forskningsstöd till sådan forskning, anser motionärerna (yrk. 4).

I motion 1999/2000:Ub804 (m) begärs ett tillkännagivande om vikten av hushållsvetenskaplig forskning (yrk. 5).

Idrottsforskningen bör enligt motion 1999/2000:Kr509 (m) vara ett ansvar för forskarsamhället, men det är naturligt att idrottsrörelsen får inflytande över de organ som samordnar idrottsforskningen och att Idrottshögskolan i

Stockholm blir ett nationellt centrum för idrottslig kunskapsutveckling på aktuell vetenskaplig grund (yrk. 5).

Två motioner tar upp forskning av direkt betydelse för lärarutbildningen och verksamheten i skolväsendet. Forskning om IT som arbetsredskap behövs enligt motion 1999/2000:Ub808 (kd). Det är mycket viktigt med forskningsinsatser om hur datorer påverkar undervisning och arbetssätt i skolan (yrk. 4). En kraftfull och omedelbar satsning på forskning inom området vuxenutbildning och livslångt lärande begärs i motion 1999/2000:Ub805 (kd) yrkande 4.

I motion 1999/2000:Sf640 (mp) sägs att staten bör anvisa pengar för att stimulera forskning om det mångkulturella samhället (yrk. 5). I all social forskning bör ingå ett perspektiv utifrån invandrares situation likaväl som ett könsperspektiv eller ett handikapperspektiv, heter det i motionen.

Behovet av ett forskningsuppdrag för att belysa traditionella afrikanska religioner i det moderna svenska samhället påtalas i motion 1999/2000:Ub440 (s).

Mer forskning om alternativmedicinska metoder behövs enligt motion 1999/2000:Ub406 (fp). Sådana metoder används i dag både inom och vid sidan av den etablerade hälso- och sjukvården, men det saknas till stor del forskning om sådana terapiformers effektivitet och säkerhet respektive risker, skriver motionären (yrk. 1). Hon anser också att det bör inrättas ett forsknings- och kunskapscentrum för alternativ medicin (yrk. 2).

Fibromyalgi bör bli föremål för intensifierad forskning, sägs det i motion 1999/2000:Ub405 (m).

Ökad hjärnforskning föreslås i motion 1999/2000:Ub497 (mp), där motionärerna vill ha ett tvärvetenskapligt hjärnforskningscentrum, och i motion 1999/2000:Ub809 (c) yrkande 2.

Ett centrum för tvärvetenskaplig forskning om inomhusklimat och hälsa föreslås i motion 1999/2000:Ub437 (s). Enligt motionärerna bör ett sådant inrättas vid Mithögskolan.

En rejäl satsning på forskningen kring mikrovägsrelaterade medicinska risker förordas i motion 1999/2000:Ub403 (m). Vikten av statligt finansierad forskning kring elektromagnetiska fält tas också upp i motion 1999/2000:Ub404 (c).

I motion 1999/2000:Ub472 (s) påtalas behovet av en professur i ortopedteknik. Hälsohögskolan i Jönköping är tillsammans med motsvarigheten i Oslo de enda utbildningsanstalterna i Norden som utbildar ortopedingenjörer på högskolenivå. Motionären vill bevara och förstärka denna frontposition genom att en professur i ortopedteknik inrättas.

En enhet för reproduktionsepidemiologisk forskning föreslås i motion 1999/2000:Ub407 (fp). Regeringen bör enligt motionären återkomma med förslag i forskningspropositionen om hur forskningen kring fosterskador kan fortleva i Sverige.

Ökad forskning om sjukdomen sklerodermi föreslås i motion 1999/2000:Ub458 (mp).

Enligt motion 1999/2000:Ub481 (s) bör ett centrum för effektiv riskhantering inrättas vid Lunds tekniska högskolan och Malmö högskola. Motionären skriver att det är viktigt att den ansökan som ingetts till Näringsdepartemen-

tet om delvis finansiering genom regionala tillväxtavtal får en positiv behandling.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår samtliga nu refererade yrkanden.

Det bör liksom hittills normalt vara ett ansvar för de forskningsfinansierande myndigheterna att bedöma hur forskningsresurserna skall fördelas för att på bästa sätt tillgodose angelägna samhälleliga behov av forskning av hög vetenskaplig kvalitet. Regeringen har aviserat en proposition om myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering. Denna proposition och motioner i anslutning till den kommer att behandlas av utskottet längre fram under detta riksmöte.

För forskningen inom universitet och högskolor gäller att forskningsproblemet får fritt väljas (1 kap. 6 § högskolelagen, 1992:1434). Förslaget att stoppa forskningsstöd till forskning som studerar homosexualitetens uppkomst eller att fördöma sådan forskning kan utskottet inte ställa sig bakom.

När det gäller forskning om det mångkulturella samhället erinrar utskottet om att det vid Linköpings universitet relativt nyligen har inrättats ett nytt forskningstema, nämligen etnicitet. Socialvetenskapliga forskningsrådet fördelar medel till forskning bl.a. om internationell migration och etniska relationer.

Läraryrkesutbildningskommittén lade i maj 1999 fram betänkandet *Att lära och leda. En läraryrkesutbildning för samverkan och utveckling* (SOU 1999:63). Där finns bl.a. förslag till en forskningsstrategi för läraryrkesutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet. Regeringen har till maj 2000 aviserat en proposition på grundval av kommitténs förslag.

När det gäller professor i ortopedteknik påminner utskottet om att de statliga universiteten och högskolorna numera själva beslutar om anställning av professorer. En landstingskommunal högskola kan dock inte anställa lärare som professorer (11 kap. 5 § högskoleförordningen). Samtliga landstingskommunala högskolor utom Hälsohögskolan i Jönköping har under de senaste åren förts över till statliga lärosäten på respektive ort, vilket bl.a. medfört att denna begränsning när det gäller möjligheten att anställa professorer har upphört för de berörda vårdutbildningarna. I Jönköping finns emellertid inte någon statlig högskola. Kommissionen för rekrytering till vård och omsorg föreslog i sin rapport *Den ljusnande framtiden är vård* (Ds 1999:44) att huvudmannskapet för landstingskommunala vårdutbildningar inom högskolan i sin helhet skall överföras till staten senast år 2001. Förhandlingar om detta har inletts mellan Regeringskansliet (Finansdepartementet och Utbildningsdepartementet) och Landstingsförbundet.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *den akademiska friheten*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub499 yrkande 38,
res. 1 (c) – delvis

2. beträffande *högskolans tredje uppgift*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub421 yrkande 17,
res. 2 (kd) – delvis
3. beträffande *forskningens kvalitet och resurser*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Sk692 yrkandena 30 och 32,
res. 3 (m)
4. beträffande *internationellt samarbete*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub474 yrkande 6,
res. 4 (m, kd)
5. beträffande *den fortsatta beredningen av forskningspolitiken*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub499 yrkande 21,
res. 5 (m, kd, c, fp)
6. beträffande *forskningsetik*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub414 yrkande 10,
1999/2000:Ub474 yrkande 1 och 1999/2000:Ub484,
res. 2 (kd) – delvis
res. 6 (fp) – delvis
7. beträffande *dialog mellan forskare och allmänhet*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub414 yrkande 6,
res. 6 (fp) – delvis
8. beträffande *alternativ till forskning med djurförsök*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub423,
9. beträffande *villkoren för antagning till forskarutbildning*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub414 yrkande 1,
res. 7 (m, fp)
10. beträffande *utvärdering av forskarutbildningen*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub499 yrkande 4,
res. 1 (c) – delvis
11. beträffande *doktorandtjänster*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub499 yrkande 6 och
1999/2000:Ub814 yrkande 4,
res. 8 (c, fp) – delvis
12. beträffande *forskarbristen*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub414 yrkande 3,
res. 6 (fp) – delvis
13. beträffande *forskarutbildningens meritvärde*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub414 yrkande 4,
res. 6 (fp) – delvis
14. beträffande *doktorsexamen inom konstnärliga yrken*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub449,
15. beträffande *fler postdoktorala tjänster*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub414 yrkande 2,
1999/2000:Ub499 yrkande 5 och 1999/2000:Ub814 yrkande 6,
res. 8 (c, fp) – delvis
16. beträffande *femårsgränsen vid anställning som forskarassistent*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub474 yrkande 8,
res. 2 (kd) – delvis

17. beträffande *plan för att bygga upp forskningsmiljöerna*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub499 yrkande 16,
res. 1 (c) – delvis
18. beträffande *kvalificeringstrappa för högskolor*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub499 yrkande 1,
res. 1 (c) – delvis
19. beträffande *myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub474 yrkande 9 och
1999/2000:Ub499 yrkandena 17 och 18,
res. 2 (kd) – delvis
res. 1 (c) – delvis
20. beträffande *nya vägar till forskningsfinansiering*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub414 yrkande 8,
res. 6 (fp) – delvis
21. beträffande *samlad forskningsbudget*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub499 yrkande 19,
res. 1 (c) – delvis
22. beträffande *forskningsstiftelsernas styrelser*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub499 yrkande 20,
res. 1 (c) – delvis
23. beträffande *kompensation till Linköpings universitet*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub435 yrkande 3,
res. 2 (kd) – delvis
24. beträffande *de ideella stiftelsernas administrativa avgifter*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub419,
25. beträffande *förfarandet kring forskningsansökningar*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub493,
26. beträffande *den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub474 yrkandena 2 och 3,
res. 2 (kd) – delvis
27. beträffande *den medicinska forskningens villkor*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub414 yrkande 5,
res. 6 (fp) – delvis
28. beträffande *forskning inom vissa ämnen eller om vissa frågor*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub239 yrkande 5,
1999/2000:Ub403, 1999/2000:Ub404, 1999/2000:Ub405, 1999/2000:
Ub406, 1999/2000:Ub407, 1999/2000:Ub431 yrkandena 1 och 4,
1999/2000:Ub437, 1999/2000:Ub440, 1999/2000:Ub445, 1999/2000:
Ub458, 1999/2000:Ub472, 1999/2000:Ub481, 1999/2000:Ub497,
1999/2000:Ub804 yrkande 5, 1999/2000:Ub805 yrkande 4,
1999/2000:Ub808 yrkande 4, 1999/2000:Ub809 yrkande 2,
1999/2000:Sf640 yrkande 5, 1999/2000:So225 yrkande 20 och
1999/2000:Kr509 yrkande 5.
res. 2 (kd) – delvis

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Inger Lundberg (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Majléne Westerlund Panke (s), Tomas Högström (m), Torgny Danielsson (s), Tomas Eneroth (s), Lennart Gustavsson (v), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c) och Ulf Nilsson (fp).

Reservationer

1. Den akademiska friheten, m.m. (mom. 1, 10, 17, 18, 19, 21 och 22) – c

Sofia Jonsson (c) anför:

Den nya ledningsorganisationen vid universitet och högskolor innebär att makt flyttats från de kollegialt sammansatta fakultetsnämnderna till högskolestyrelserna. Detta kan göra det svårare för den enskilde forskaren att hävda sin frihet. Regeringen bör uppmärksamma detta i den fortsatta beredningen och, om nödvändigt, återkomma till riksdagen med förslag för att reellt trygga *den akademiska friheten*. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkande 38 som sin mening ge regeringen till känna.

Den reform av forskarutbildningen som genomfördes år 1998 byggde på den riktiga grundtanken att forskarstuderande skall ha en rimlig social situation. Det kvarstår dock praktiska problem i form av faktiskt anställningsstopp vid många lärosäten. Regeringen bör därför inför den forskningspolitiska propositionen låta *utvärdera forskarutbildningen*. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

En egen forskning är nödvändig för att säkra grundutbildningens kvalitet vid alla lärosäten. Vid många, främst mindre, högskolor finns i dag inte förutsättningarna för att konkurrera med universiteten om forskningsmedel på något så när lika villkor. Staten har ett ansvar för att forskningsmiljöer byggs upp vid alla högskolor så att dessa själva kan utveckla sin forskning och konkurrera om forskningsmedel hos t.ex. forskningsråden. Regeringen bör återkomma till riksdagen med en *plan för att bygga upp forskningsmiljöerna* vid alla landets högskolor. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkande 16 som sin mening ge regeringen till känna.

Lärosätenas möjligheter att bedriva forskning och forskarutbildning skulle främjas av införandet av en *kvalificeringstrappa för högskolor*, såsom beskrivs i motion 1999/2000:Ub499 yrkande 1. Regeringen bör återkomma med förslag om ett anslagssystem som bygger på förslaget om kvalificerings-

trappa. Detta bör riksdagen med bifall till det nämnda motionsyrkandet som sin mening ge regeringen till känna.

Den framtida *myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering* bör vara så utformad att finansieringen för den tvärvetenskapliga forskningen, som t.ex. miljöforskning, forskning om lärande och socialvetenskaplig forskning tryggas också i framtiden. Riksdagen ställde sig för ett halvår sedan bakom regeringens förslag om vilka statens uppgifter skall vara i fråga om forskning och utvecklingsarbete (prop. 1998/99:94, bet. 1999/2000:UbU3, rskr. 9). Utöver detta bör enligt min mening staten ha ett ansvar för att främja gränsöverskridande perspektiv och tvärvetenskaplig forskning. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkandena 17 och 18 som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt min mening behövs det en samlad bild av hur offentliga medel för forskning används. En ordning bör därför prövas där man tar fram en *samlad forskningsbudget* i form av en redovisning i efterhand av vart de offentliga forskningsmedlen gått. Vad jag här har anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub499 yrkande 19 som sin mening ge regeringen till känna.

En viktig princip för Centerpartiet är att forskningen som huvudregel bör vara forskarstyrd. Jag anser det därför fel att *forskningsstiftelsernas styrelser* skall utses av regeringen. I stället bör dessa styrelser utses i enlighet med den ordning som i dag gäller för forskningsråden under Utbildningsdepartementet, dock att regeringen skall få utse högst en tredjedel av ledamöterna. Detta bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub499 yrkande 20 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 1, 10, 17, 18, 19, 21 och 22 bort hemställa

1. beträffande *den akademiska friheten*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkande 38 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,
10. beträffande *utvärdering av forskarutbildningen*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,
17. beträffande *plan för att bygga upp forskningsmiljöerna*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkande 16 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,
18. beträffande *kvalificeringstrappa för högskolor*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,
19. beträffande *myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkandena 17 och 18 och med avslag på motion 1999/2000:Ub474 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,
21. beträffande *samlad forskningsbudget*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub499 yrkande 19 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

22. beträffande *forskningsstiftelsernas styrelser*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub499 yrkande 20
som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

2. Högskolans tredje uppgift, m.m. (mom. 2, 6, 16, 19, 23, 26 och 28) – kd

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Vi kristdemokrater känner oro över regeringens syn på *högskolans tredje uppgift*, nämligen att den främst gäller uppdragsutbildningar. Enligt vår mening innebär den tredje uppgiften att högskolorna uppmanas att anamma en ny form av kunskapsbildning, där kunskap och forskningsresultat inte längre skapas i slutna rum. Nya mötesplatser skall utformas, där en ny form av kunskapsförmedling och kunskapsutveckling kan ske. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub421 yrkande 17 som sin mening ge regeringen till känna.

När det gäller *forskningsetik* är det enligt vår mening viktigt att slå fast att kunskapen inte är värdenneutral utan tolkas utifrån olika teorier och perspektiv. Forskningspolitikens värdegrund måste därför vara tydlig. Vi kristdemokrater anser att forskningen skall vila på samma värdegrund som gäller för förskolan och skolväsendet. Människolivets okränkbarhet, alla människors lika värde, frihet för den enskilde individen, solidaritet med svaga och utsatta och jämställdhet mellan kvinnor och män är värden som skall vara vägledande också för forskningen. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub474 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

Femårsgränsen vid anställning som forskarassistent minskar möjligheterna för forskare att t.ex. ta föräldraledigt, att söka internationellt projektarbete eller att ta annan tillfällig tjänst. Denna gräns bör därför tas bort. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub474 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna.

Vi vill se en översyn av *myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering* med syftet att åstadkomma ett effektivt nyttjande av samhällets resurser och en organisationsstruktur som stämmer överens med en värdeorienterad forskning. Det finns anledning att i framtiden behålla såväl forskningsråd som sektorsorgan, men det finns anledning att ompröva de funktioner de har. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub474 yrkande 9 som sin mening ge regeringen till känna.

Linköpings universitet har drabbats på ett orimligt sätt av regeringens ryckiga politik. Universitetet har aldrig byggts ut som planerna föreskrev. Stiftelsen för strategisk forskning (SSF) har till stor del finansierat universitetets forskarskolor, och nu minskar SSF sin utdelning med 40% de närmaste åren. Universitetet bör *kompenseras* för den uppkomna situationen genom omfördelningar inom berörda anslag. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub435 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser att regeringen alltför ensidigt satsar på teknisk och naturvetenskaplig utbildning och forskning. Det är viktigt för ett mänskligt samhälle att

humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning uppvärderas. Den stora obalansen i medelstillsdelning mellan sådan forskning å ena sidan och teknisk och naturvetenskaplig forskning å den andra är inte försvarbar. Riksdagen bör hos regeringen begära en utredning av konsekvenserna av denna obalans. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub474 yrkandena 2 och 3 som sin mening ge regeringen till känna.

När det gäller *forskning inom vissa ämnen eller om vissa frågor* anser vi att riksdagen för regeringen bör markera vikten av forskning om IT som arbetsredskap i skolan. På området vuxenutbildning och livslångt lärande, inklusive folkbildningsforskning, behövs en kraftfull och omedelbar satsning. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub805 yrkande 4 och 1999/2000:Ub808 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 2, 6, 16, 19, 23, 26 och 28 bort hemställa

2. *beträffande högskolans tredje uppgift*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub421 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

6. *beträffande forskningsetik*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub474 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub414 yrkande 10 och 1999/2000:Ub484 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

16. *beträffande femårsgränsen vid anställning som forskarassistent*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub474 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

19. *beträffande myndighetsorganisationen för forskningsfinansiering*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub474 yrkande 9 och med avslag på motion 1999/2000:Ub499 yrkandena 17 och 18 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

23. *beträffande kompensation till Linköpings universitet*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub435 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

26. *beträffande den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub474 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

28. *beträffande forskning inom vissa ämnen eller om vissa frågor*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub805 yrkande 4 och 1999/2000:Ub808 yrkande 4 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub239 yrkande 5, 1999/2000:Ub403, 1999/2000:Ub404, 1999/2000:Ub405, 1999/2000:Ub406, 1999/2000:Ub407, 1999/2000:Ub431 yrkandena 1 och 4, 1999/2000:Ub437, 1999/2000:Ub440, 1999/2000:Ub445, 1999/2000:Ub458, 1999/2000:Ub472, 1999/2000:Ub481, 1999/2000:Ub497, 1999/2000:Ub804 yrkande 5, 1999/2000:

3. Forskningens kvalitet och resurser (mom. 3) – m

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m) och Per Bill (m) anför:

Det är nödvändigt att stärka forskningens sammanlagda resurser. Mer av forskningsresurserna skall enligt vår mening styras till individer, nämligen de som tillhör forskningens elitdivision, snarare än till ämnen. Resurser bör också inriktas på att stödja nya kreativa idéer, oavsett forskningsområde. Mer resurser bör anslås för att knyta forskningsallianser över nationsgränserna. För att skapa verksamhet av högsta internationella klass bör statens satsningar riktas till regioner som målmedvetet arbetar med att bygga kluster av kunskap, kunnande och kapital. Med kunskapskluster avser vi samverkan mellan akademi, näringsliv, finansärer och myndigheter i syfte att genom fokuserade satsningar öka regionens konkurrenskraft. Både de duktigaste forskarna och entreprenörerna dras till sådana kluster. Forsknings- och företagaryn Ideon i Lund och forskningsparken Mjärdevi i Linköping är framgångsrika exempel. Vad vi här har anförts om forskningens kvalitet och resurser bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Sk692 yrkandena 30 och 32 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 3 bort hemställa

3. beträffande *forskningens kvalitet och resurser*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Sk692 yrkandena 30 och 32 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. Internationellt samarbete (mom. 4) – m, kd

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Erling Wälivaara (kd) och Per Bill (m) anför:

Internationellt samarbete är en nödvändighet för att komma vidare i kunskapsutvecklingen. Det är statens uppgift att ge förutsättningar för forskare att få möjlighet att vistas i internationella forskningsmiljöer. Den EU-baserade forskningen är också viktig att slå vakt om. Vad vi här har anförts bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub474 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 4 bort hemställa

4. beträffande *internationellt samarbete*
att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub474 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. Den fortsatta beredningen av forskningspolitiken (mom. 5) – m, kd, c, fp 1999/2000:UbU9

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högrström (m), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Sofia Jonsson (c) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Många viktiga frågor i forskningspolitiken återstår att lösa, såsom myndighetsorganisationen, tvärvetenskapens finansiering och forskarutbildningen. Den fortsatta beredningen av forskningspolitiken bör därför inte ske internt i Regeringskansliet, utan regeringen bör inbjuda såväl de politiska partierna som forskningsintressenterna till överläggningar om denna. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkande 21 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 5 bort hemställa

5. beträffande *den fortsatta beredningen av forskningspolitiken* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkande 21 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

6. Forskningsetik, m.m. (mom. 6, 7, 12, 13, 20 och 27) – fp

Ulf Nilsson (fp) anför:

Utredningen om *forskningsetik* tog bl.a. upp hur forskningsetiken kan stärkas genom utbildning, breddning av forskningsetisk prövning samt åtgärder mot oredlighet i forskning. Förslagen från utredningen har remissbehandlats. Därför anser jag att regeringen utan dröjsmål bör återkomma till riksdagen med förslag om hur forskningsetiken kan stärkas på dessa punkter. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub414 yrkande 10 som sin mening ge regeringen till känna.

Det är viktigt med en *dialog mellan forskare och allmänhet*, särskilt när det gäller kontroversiella etiska frågor men också kring forskningens möjligheter att lösa samhällsproblem, forskningsfronter m.m. Förslag om hur en sådan dialog skall kunna finansieras bör finnas med i den forskningspolitiska propositionen. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub414 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

Jag anser inte att de höjda examensmålen för forskarutbildningen och de ökade möjligheterna för lärosätena att använda Internet vid rekrytering av lärare räcker för att komma till rätta med *forskarbristen* inom läkemedelsindustrin m.fl. industriforskningsområden. Regeringen måste i den forskningspolitiska propositionen komma med förslag om hur näringslivets behov av forskare kan tillgodoses. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub414 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

Forskarutbildning, oavsett fakultetsområde, bör enligt min mening tillmätas *meritvärde* även för tjänster som inte är inriktade på forskning. Den utbildning och erfarenhet av att kritiskt granska och ifrågasätta, som man får som forskare, är till gagn inom alla yrkesutövningar. Vad jag här har anfört

bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub414 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

Jag anser att man måste söka *nya vägar till forskningsfinansiering* utöver den som sker via rådsanslag och stiftelser samt näringslivet. De exempel från Kanada, som Folkpartiet redovisade i motion 1998/99:Ub9, borde kunna prövas också i Sverige. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub414 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna.

Den kliniska *medicinska forskningens villkor* har försämrats. Denna forskning är nödvändig för förståelsen av orsakerna bakom olika sjukdomstillstånd. Jag anser att redovisningen av hur de s.k. ALF-medlen används måste bli tydligare, att det måste säkerställas att forskning och forskarutbildning är en naturlig del av läkararbetet vid ett universitetssjukhus och att AT- och ST-anställningar där skall kunna kombineras med forskning. Dessutom bör forskning ingå som en del i klinisk subspecialisering. Vad jag här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub414 yrkande 5 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 6, 7, 12, 13, 20 och 27 bort hemställa

6. beträffande *forskningsetik*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub414 yrkande 10 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub474 yrkande 1 och 1999/2000:Ub484 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. beträffande *dialog mellan forskare och allmänhet*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub414 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

12. beträffande *forskarbristen*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub414 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

13. beträffande *forskarutbildningens meritvärde*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub414 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

20. beträffande *nya vägar till forskningsfinansiering*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub414 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

27. beträffande *den medicinska forskningens villkor*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub414 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. Villkoren för antagning till forskarutbildning (mom. 9) – m, fp

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Per Bill (m) och Ulf Nilsson (fp) anför:

De nya *villkoren för antagning till forskarutbildning*, med krav på full finansiering före antagning, har lett till en moment 22-situation som är ohållbar.

En viktig del av doktorandutbildningen riskerar att försvinna, genom att doktorander går in i forskningsprojektet först sedan problemställning och genomförandeplan har lagts fast av handledare. Man gör fortfarande inte något åt svårigheterna att deltidsdoktorera. Enbart uppföljning av forskarutbildningsreformen räcker inte. Vi efterlyser konkreta förslag på hur högskolorna skall stimuleras att ta kraftfullare grepp för bättre kvalitet i och organisation av forskarutbildningen. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub414 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 9 bort hemställa

9. beträffande *villkoren för antagning till forskarutbildning* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub414 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

8. Doktorandtjänster, m.m. (mom. 11 och 15) – c, fp

Sofia Jonsson (c) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Satsningen på *doktorandtjänster* i stället för utbildningsbidrag var ett verkamt medel för att effektivisera forskarutbildningen och därmed göra utbildningstiden kortare. Det är mycket beklagligt att den socialdemokratiska regeringen år 1995 avbröt den omvandling av samtliga utbildningsbidrag till doktorandtjänster som fyrpartiregeringen hade planerat. Högskoleväsendet behöver ett kraftigt ökat antal doktorandtjänster. Regeringen bör i kommande budgetförslag beakta detta. Vad vi här har anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ub499 yrkande 6 och 1999/2000:Ub814 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

Ett stort strukturellt problem i den svenska högskolan är bristen på *postdoktorala tjänster*. Denna brist kan vara en bidragande orsak till kvinnors svårigheter att komma in i den akademiska världen. Tillgången på postdoktorala tjänster bör kopplas samman med forskarutbildningens dimensionering. Rimligt vore att minst hälften av de examinerade doktorerna fick möjlighet att fortsätta en vetenskaplig postdoktoral karriär vid ett lärosäte i Sverige eller utomlands. Vad vi här har anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ub414 yrkande 2, 1999/2000:Ub499 yrkande 5 och 1999/2000:Ub814 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 11 och 15 bort hemställa

11. beträffande *doktorandtjänster* att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ub499 yrkande 6 och 1999/2000:Ub814 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

15. beträffande *fler postdoktorala tjänster* att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ub414 yrkande 2, 1999/2000:Ub499 yrkande 5 och 1999/2000:Ub814 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

1. Forskningsstiftelsernas styrelser (mom. 22) – m, fp

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högröm (m), Per Bill (m) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Vi står fast vid våra partiers uppfattning att forskningsstiftelserna bör återfå sin tidigare fristående ställning, så att de på ett avgörande sätt kan bidra till att skapa nya forskningsmiljöer och stödja strategiska forskningsprojekt. Forskningsstiftelserna bör frikopplas från politisk inblandning och politiska hänsynstaganden.

2. Kompensation till Linköpings universitet (mom. 23) – m, kd, c, fp

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högröm (m), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Sofia Jonsson (c) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Linköpings universitet är ett tydligt exempel på problem som uppstår som en följd av regeringens ryckiga anslagspolitik. Det blir extra tydligt i Linköpings fall eftersom universitetet aldrig byggts ut som det var tänkt. För framtida stabilitet är det viktigt att denna ryckighet upphör och att universitetens tilldelning av resurser stärks och behandlas på ett långsiktigt sätt.

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Utskottet	5
Inledning.....	5
Övergripande frågor.....	6
Etikfrågor.....	8
Forskarutbildningen.....	9
Forskarkarriär.....	11
Finansiering av forskning	13
Forskning inom vissa områden	16
Hemställan	19
Reservationer.....	22
1. Den akademiska friheten, m.m. (mom. 1, 10, 17, 18, 19, 21 och 22) – c.....	22
2. Högskolans tredje uppgift, m.m. (mom. 2, 6, 16, 19, 23, 26 och 28) – kd.....	24
3. Forskningens kvalitet och resurser (mom. 3) – m.....	26
4. Internationellt samarbete (mom. 4) – m, kd.....	26
5. Den fortsatta beredningen av forskningspolitiken (mom. 5) – m, kd, c, fp.....	27
6. Forskningsetik, m.m. (mom. 6, 7, 12, 13, 20 och 27) – fp.....	27
7. Villkoren för antagning till forskarutbildning (mom. 9) – m, fp.....	28
8. Doktorandtjänster, m.m. (mom. 11 och 15) – c, fp.....	29
Särskilda yttranden	30
1. Forskningsstiftelsernas styrelser (mom. 22) – m, fp.....	30
2. Kompensation till Linköpings universitet (mom. 23) – m, kd, c, fp.....	30